

A Study of the Components of Quality Primary Schools

Phonnaphat Seangsuwan^{1*} Akkaluck Pheasa² and Wannika Chalakbang²

¹ Master's Degree Student in Educational Administration and Development, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

² Educational Administration and Development Program, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: tongta.ps18@gmail.com

ABSTRACT

This research aimed to study the components of quality primary schools. This study employed a survey research design conducted in two phases. In Phase 1, the components of quality schools were synthesized from 10 relevant documents and research studies, along with two case studies of schools using semi-structured interviews, in order to identify the components of quality schools. In Phase 2, the appropriateness of the identified components was assessed by 5 experts. The research instruments included a document synthesis form and a component appropriateness assessment form. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis. The result of the study found that: 1) The components of quality schools consisted of five aspects: (1) learner quality, (2) learning-conducive environment, (3) quality teaching and learning, (4) community participation, and (5) quality management. 2) The evaluation of appropriateness indicated that the overall suitability of these components was rated at the highest level. When considering each aspect, all were also rated at the highest level. The component with the highest mean score was learner quality, while the lowest was community participation.

Keywords: Quality Schools, Learner Quality, Quality Teaching and Learning

การศึกษาองค์ประกอบการเป็นโรงเรียนคุณภาพระดับประถมศึกษา

พรนภัส แสงสุวรรณ^{1*} เอกลักษณ์ เพียสา² และ วลัณิกา ฉลากบาง²

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประเทศไทย

² สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: tongta.ps18@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบการเป็นโรงเรียนคุณภาพระดับประถมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 แหล่ง และการศึกษารายกรณี จำนวน 2 โรงเรียน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ และขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสารและแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) คุณภาพผู้เรียน (2) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (3) การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ (4) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ (5) การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ 2) ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน

คำสำคัญ: โรงเรียนคุณภาพ, คุณภาพผู้เรียน, การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

© 2025 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

การศึกษาท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดส่งผลต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของมนุษย์ทั่วโลก ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีสมรรถนะสูงสามารถปรับตัวและแข่งขันได้ในระดับสากล (UNESCO, 2020) ในขณะที่ประเทศไทยยังคงเผชิญความท้าทายด้านคุณภาพการศึกษา ซึ่งสะท้อนได้จากผลการประเมิน PISA ปี 2565 ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD และต่ำที่สุดนับตั้งแต่เข้าร่วมการประเมิน (ไทยพีบีเอส, 2567) รวมถึงการจัดอันดับคุณภาพการศึกษาของ World Population Review ปี 2567 ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 107 จาก 208 ประเทศ ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ เวียดนาม และลาว (World Population Review, 2024) จากสถานการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานทัดเทียมนานาชาติ และแนวทางสำคัญประการหนึ่ง คือ การพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณภาพ ถือเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เนื่องจากโรงเรียนคุณภาพเป็นสถานศึกษาที่มีความพร้อมทั้งด้านผู้เรียน ครู หลักสูตร การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมจากชุมชนและรวมไปถึงการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ งานวิจัยของ Somprach et al. (2016) ชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพควรใช้แนวทางแบบองค์รวม (Whole School Approach) ซึ่งทุกองค์ประกอบต้องเชื่อมโยงสนับสนุนกันเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพ แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ความไม่เสมอภาคด้านทรัพยากรระหว่างโรงเรียนในเมืองกับชนบท การขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่ยังไม่ทั่วถึง รวมถึงรูปแบบการบริหารจัดการที่ยังไม่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) ปัญหาเหล่านี้ทำให้การพัฒนาโรงเรียนคุณภาพของไทยยังคงมีความแตกต่างและไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างเต็มที่ ผลที่ตามมาคือผู้เรียนจำนวนมากไม่เพียงไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง และไม่สามารถพัฒนาไปสู่สมรรถนะที่ประเทศคาดหวังได้

ดังนั้น ก่อนที่จะก้าวสู่การพัฒนาโรงเรียนคุณภาพ จำเป็นต้องมีการศึกษาองค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพให้ชัดเจน เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างตรงจุดและสอดคล้องกับความเป็นจริงของบริบทแต่ละพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพ ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จะไม่เพียงเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นข้อมูลสารสนเทศสำคัญให้แก่ผู้บริหารการศึกษา รวมไปถึงผู้บริหารโรงเรียนในการนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เป็นโรงเรียนคุณภาพระดับประถมศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบที่เป็นโรงเรียนคุณภาพ

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบที่เป็นโรงเรียนคุณภาพ

1.1 การสังเคราะห์องค์ประกอบที่เป็นโรงเรียนคุณภาพ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนคุณภาพ จำนวน 10 แหล่ง ของ สุภางค์ จันทวานิช, 2553; อุษณีย์ สีแก้วตุ้, 2561; ทนงค์ดี โพธิ์เกตุ, 2564; ศุภพร พิงมี และคณะ, 2564; บุญส่ง งามอาจ และคณะ, 2565; นิรัช เพชรพรรณ และคณะ, 2566; พรสุดา หลีกคำ และเสาวณี สิริสุขศิลป์, 2566; อธิพงษ์ เพชรสุทธิ, 2566; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567; Sammons, 1995

1.2 การศึกษารายกรณีโรงเรียนที่ได้รับรางวัล IQA AWARD ในปีการศึกษา 2565-2567 จำนวน 2 โรงเรียน ซึ่งได้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง โรงเรียนละ 2 คน รวม 4 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษาขึ้นไป มีวิทยฐานะตั้งแต่ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษหรือรองผู้อำนวยการชำนาญการขึ้นไป และมีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงานในโรงเรียน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน 2) ครูวิชาการ ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโททางการศึกษา มีวิทยฐานะตั้งแต่ครูชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีประสบการณ์ด้านงานวิชาการ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนคุณภาพ 2) กำหนดประเด็นเพื่อร่างแบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง 3) นำร่างแบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและจัดพิมพ์แบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารจำนวน 10 แหล่ง และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 คน จาก 2 โรงเรียน (สัมภาษณ์, 2568)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการสังเกตเอกสารโดยแจกแจงความถี่ โดยใช้ค่าความถี่ตั้งแต่ 6 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 60 ของความถี่ทั้งหมดเพื่อคัดสรรองค์ประกอบที่ศึกษา ส่วนแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติ ดังนี้ 1) อาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา มีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป และมีประสบการณ์ด้านการสอน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน 2) ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษา มีวิทยฐานะตั้งแต่ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษขึ้นไป และมีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงานในโรงเรียน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน 3) ครู ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโททางการศึกษา มีวิทยฐานะตั้งแต่ครูชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีประสบการณ์ด้านการสอน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน 4) ศึกษานิเทศก์ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทหรือมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน โดยทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนประยุกต์ตามแนวทางของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ซึ่งได้กำหนดค่าคะแนนของคะแนนช่วงน้ำหนักไว้ 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.2 การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยนำองค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย และการศึกษารายกรณีในขั้นตอนที่ 1 มาร่างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ นำร่างแบบประเมินเสนอต่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในเรื่องความเหมาะสมของการใช้ภาษาและความถูกต้องครอบคลุมประเด็นเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและจัดพิมพ์แบบประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยนำแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ และนำแบบประเมินที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าเฉลี่ยไปแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์การประเมินโดยเลือกองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป เพื่อให้ได้องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

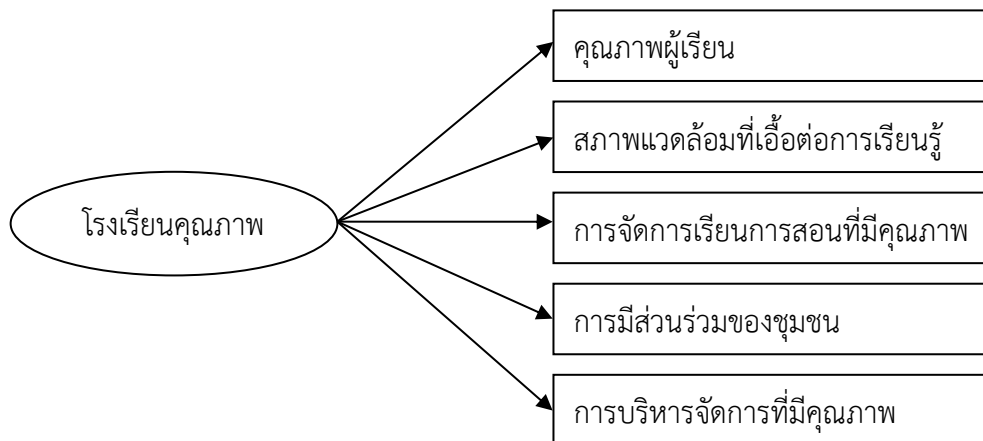
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และศึกษารายกรณีที่เกี่ยวข้องของ สุภางค์ จันทวานิช, 2553; อุษณีย์ สีแก้วตู๋, 2561; ทนงศักดิ์ โพธิ์เกตุ, 2564; ศุภพร พิงมี และคณะ, 2564; บุญส่ง งามอาจ และคณะ, 2565; นิรัช เพชรพรธณ และคณะ, 2566; พรสุดา หลีกคำ และเสาวณี สิริสุขศิลป์, 2566; อธิพงษ์ เพชรสุทธิ, 2566; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567; Sammons, 1995; แก้วใจ สีมาคม, 2567; ญัฐนิชา ดานะ, 2567; แดนไพร สีมาคม, 2567; นิภาพร คนเพียร, 2567 ประกอบด้วย 1) คุณภาพผู้เรียน 2) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 5) การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ สามารถสรุปได้ดังภาพประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ

ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ สามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 1 สังเคราะห์องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ

องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ	นักวิชาการและนักการศึกษา										สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ				ความถี่	ร้อยละของความถี่	องค์ประกอบที่คัดสรร
	สุภางค์ จันทวานิช (2553)	อุษณีย์ สีแก้วตู๋ (2561)	ทนงศักดิ์ โพธิ์เกตุ (2564)	ศุภพร พิงมี และคณะ (2564)	บุญส่ง งามอาจ และคณะ (2565)	นิรัช เพชรพรธณ และคณะ (2566)	พรสุดา หลีกคำ และเสาวณี สิริสุขศิลป์ (2566)	อธิพงษ์ เพชรสุทธิ (2566)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567)	Sammons (1995)	แก้วใจ สีมาคม (2567)	ญัฐนิชา ดานะ (2567)	แดนไพร สีมาคม (2567)	นิภาพร คนเพียร (2567)			
1. คุณภาพผู้เรียน	✓		✓		✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	10	66.67	✓
2. รางวัลที่โรงเรียนได้รับ	✓				✓										2	13.33	
3. โรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดี	✓	✓													2	13.33	
4. สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	✓	✓	✓				✓	✓		✓			✓	✓	8	53.33	✓

ตารางที่ 1 สังเคราะห์องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ (ต่อ)

องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ	นักวิชาการและนักการศึกษา										สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ				ความถี่	ร้อยละของความถี่	องค์ประกอบที่คัดสรร
	สุภางค์ จันทวานิช (2553)	อุษณีย์ สีแก้วตู (2561)	ทนงศักดิ์ โพธิ์เกตุ (2564)	ศุภิพร พงษ์มี และคณะ (2564)	บุญส่ง อองอาจ และคณะ (2565)	นริช เพ็ชรพรรณ และคณะ (2566)	พรสุดา หลีกคำ และเสาวณี สิริสุขศิลป์ (2566)	อิทธิพงษ์ เพ็ชรสุทธิ (2566)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567)	Sammons (1995)	แก้วใจ สีมาน (2567)	ณัฐนิชา ดานะ (2567)	แดนไพร สีมาน (2567)	นิภาพร คนเพียร (2567)			
5. ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษามีความสุข มีความพึงพอใจในการทำงาน	✓														1	6.67	
6. ประสิทธิภาพการสอนของครู		✓													1	6.67	
7. ผู้บริหารมีอาชีพ		✓					✓	✓							3	20	
8. การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ		✓	✓			✓		✓	✓	✓	✓	✓			9	60	✓
9. คุณภาพของครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา			✓						✓						2	13.33	
10. สื่อ เทคโนโลยี			✓	✓		✓		✓							4	26.67	
11. การประกันคุณภาพการศึกษา			✓					✓							2	13.33	
12. การมีส่วนร่วมของชุมชน			✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	10	66.67	✓
13. การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา				✓		✓	✓								3	20	
14. การวัดผลประเมินผล				✓											1	6.67	
15. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร				✓											1	6.67	
16. การวางแผนกลยุทธ์				✓											1	6.67	
17. การทำงานเป็นทีม				✓											1	6.67	
18. ครูและบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพ					✓			✓							2	13.33	
19. การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ					✓				✓		✓	✓	✓	✓	2	40	✓
20. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพ								✓							1	6.67	
21. โครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนผู้เรียน									✓						1	6.67	
22. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ										✓					1	6.67	
23. การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน										✓					1	6.67	
24. การสอนที่มีเป้าหมายชัดเจน										✓					1	6.67	
25. มีความคาดหวังสูงต่อผู้เรียน										✓					1	6.67	
26. การเสริมแรงเชิงบวก										✓					1	6.67	
27. การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน										✓					1	6.67	

ตารางที่ 1 สังเคราะห์องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ (ต่อ)

องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ	นักวิชาการและนักการศึกษา										สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ				ความถี่	ร้อยละของความถี่	องค์ประกอบที่คิดสรร
	สุภากร จันทวานิช (2553)	อุษณีย์ สืบแก้ว (2561)	ทนต์ศักดิ์ โพธิ์เกตุ (2564)	ศุภิพร พันธ์มี และคณะ (2564)	บุญส่ง งามอาจ และคณะ (2565)	นริช เพชรพรหมและ คณะ (2566)	พรสุดา หลีกคำ และเสาวมี สิริสุตติลป (2566)	อติพงษ์ เพชรสุทนต์ (2566)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567)	Sammons (1995)	แก้วใจ สีมาน (2567)	ณัฐวิศา ดานะ (2567)	แดนไพร สีมาน (2567)	นิภาพร คนเพียร (2567)			
28. สิทธิและความ รับผิดชอบของนักเรียน										✓					1	6.67	
29. องค์การแห่งการเรียนรู้										✓					1	6.67	
รวม	5	5	7	7	4	5	5	8	5	11	4	4	5	4			

จากตาราง 1 ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนคุณภาพ และการศึกษารายกรณีพบว่า มีตัวแปรที่มีความหลากหลาย ผู้วิจัยศึกษานิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปร และได้จัดกลุ่มตัวแปรที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าในกลุ่มเดียวกัน และเลือกกลุ่มตัวแปรที่มีความถี่ร้อยละ 40 ขึ้นไป ได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) คุณภาพผู้เรียน 2) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 5) การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ จากนั้นจะนำทั้ง 5 องค์ประกอบไปกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) คุณภาพผู้เรียน หมายถึง โรงเรียนมีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม มีทักษะชีวิต สมรรถนะตามหลักสูตร และคุณลักษณะพลเมืองดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ประกอบด้วย 7 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1.1) มีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา ความรู้ 1.2) มีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนด้าน ร่างกายและสุขภาวะที่ดี 1.3) มีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนด้านจิตใจและอารมณ์ให้เข้มแข็ง 1.4) มีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม 1.5) มีกระบวนการพัฒนาด้านทักษะชีวิตและสมรรถนะตามหลักสูตร 1.6) มีกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดี ให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และ 1.7) มีกระบวนการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ได้จริง

2) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางจิตใจให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ อาคารสถานที่ ห้องเรียน และบริเวณโดยรอบที่สะอาด เป็นระเบียบ มีทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีระบบรักษาความปลอดภัยและสุขาภิบาลที่ได้มาตรฐาน มีระบบเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงมีพื้นที่สีเขียวหรือสวนหย่อมสำหรับพักผ่อน ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 6 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 2.1) มีอาคารสถานที่ ห้องเรียน และบริเวณโดยรอบที่สะอาด เป็นระเบียบ และปลอดภัย 2.2) มีทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน 2.3) มีระบบรักษาความปลอดภัยและสุขาภิบาลที่ได้มาตรฐาน 2.4) มีระบบเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และเข้าถึงได้ 2.5) มีพื้นที่สีเขียวหรือสวนหย่อมสำหรับการพักผ่อนและผ่อนคลายจิตใจ และ 2.6) มีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง และเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

3) การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ หมายถึง กระบวนการที่โรงเรียนออกแบบและจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน โดยยึดหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกรอบในการพัฒนาผู้เรียน มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสะท้อนผล และนำข้อมูลที่ได้จาก

การประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 3.1) มีกระบวนการออกแบบและจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน 3.2) ยึดหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกรอบในการพัฒนาผู้เรียน 3.3) มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและหลากหลาย 3.4) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสะท้อนผล และ 3.5) นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน

4) การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง โรงเรียนเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานของโรงเรียน ตั้งแต่ร่วมคิด วางแผน ตัดสินใจ ปฏิบัติ ประเมินผล และรับผลประโยชน์ ภายใต้ข้อตกลงและเป้าหมายร่วมกัน เพื่อระดมทรัพยากร แก้ปัญหา และพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 4.1) ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน และตัดสินใจ ร่วมกับโรงเรียนอย่างเป็นระบบ 4.2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการของโรงเรียน 4.3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน 4.4) มีมีการระดมทรัพยากรจากชุมชนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน และ 4.5) ชุมชนและโรงเรียนได้รับผลประโยชน์ร่วมกันตามข้อตกลงและเป้าหมายที่กำหนดไว้

5) การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ หมายถึง ระบบในการดำเนินงานของโรงเรียนโดยมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานภายในโรงเรียนออกเป็น 4 ฝ่าย มีการจัดสรรหน้าที่ให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง มีการใช้งบประมาณตามเป้าหมายอย่างโปร่งใสและคุ้มค่า มีการใช้วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อจัดการสารสนเทศและข้อมูลโรงเรียน ช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน ประกอบด้วย 6 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 5.1) มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ 5.2) มีการจัดสรรหน้าที่ให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของครูและบุคลากร 5.3) มีการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 5.4) มีการใช้งบประมาณตามเป้าหมายอย่างโปร่งใสและคุ้มค่า 5.5) มีการใช้วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และ 5.6) มีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ

ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ พบว่า ภาพรวมมีความเหมาะสมในอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ คุณภาพผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.94) การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ($\bar{X}$ = 4.93) การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ($\bar{X}$ = 4.88) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.86) และการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{X}$ = 4.80) ตามลำดับ

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาพฤติกรรมบ่งชี้ของรายองค์ประกอบผลการวิจัยเป็นดังนี้

คุณภาพผู้เรียน พบว่า มี 7 พฤติกรรมบ่งชี้ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) มีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา ความรู้ ($\bar{X}$ = 5.00) 2) มีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนด้าน ร่างกายและสุขภาพที่ดี ($\bar{X}$ = 5.00) 3) มีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนด้านจิตใจและอารมณ์ให้เข้มแข็ง ($\bar{X}$ = 5.00) 4) มีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X}$ = 5.00) 5) มีกระบวนการพัฒนาคูณลักษณะพลเมืองดี ให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ($\bar{X}$ = 5.00) 6) มีกระบวนการพัฒนาด้านทักษะชีวิตและสมรรถนะตามหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.80) และ 7) มีกระบวนการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ได้จริง ($\bar{X}$ = 4.80)

การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ พบว่า มี 6 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีการจัดสรรหน้าที่ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของครูและบุคลากร ($\bar{X}$ = 5.00) 2) มีการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 5.00) 3) มีการใช้งบประมาณตามเป้าหมายอย่างโปร่งใสและคุ้มค่า ($\bar{X}$ = 5.00) 4) มีการใช้วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ($\bar{X}$ = 5.00) 5) มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ ($\bar{X}$ = 4.80) และ 6) มีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.80)

การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ พบว่า มี 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีกระบวนการออกแบบและจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน ($\bar{X}$ = 5.00) 2) นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน

($\bar{X}$ = 5.00) 3) ยึดหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกรอบในการพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.80) 4) มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและหลากหลาย ($\bar{X}$ = 4.80) และ 5) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการสะท้อนผล ($\bar{X}$ = 4.80)

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พบว่า มี 6 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีอาคารสถานที่ ห้องเรียน และบริเวณโดยรอบที่สะอาด เป็นระเบียบ และปลอดภัย ($\bar{X}$ = 5.00) 2) มีทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 5.00) 3) มีระบบรักษาความปลอดภัยและสุขภาพที่ได้มาตรฐาน ($\bar{X}$ = 5.00) 4) มีระบบเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และเข้าถึงได้ ($\bar{X}$ = 5.00) 5) มีพื้นที่สีเขียวหรือสวนหย่อมสำหรับการพักผ่อนและผ่อนคลายจิตใจ ($\bar{X}$ = 4.80) และ 6) มีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง และเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.40)

การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า มี 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการของโรงเรียน ($\bar{X}$ = 5.00) 2) ชุมชนมีบทบาทในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ($\bar{X}$ = 5.00) 3) มีการระดมทรัพยากรจากชุมชนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน ($\bar{X}$ = 4.80) 4) ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน และตัดสินใจ ร่วมกับโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$ = 4.60) และ 5) ชุมชนและโรงเรียนได้รับผลประโยชน์ร่วมกันตามข้อตกลงและเป้าหมายที่กำหนดไว้ ($\bar{X}$ = 4.60)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาองค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ พบว่า โรงเรียนคุณภาพ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณภาพผู้เรียน 2) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 5) การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ โดยผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าทั้ง 5 องค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ การบริหารจัดการที่มีคุณภาพเป็นฐานราก ที่สนับสนุนให้กระบวนการเรียนการสอนและการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนทำหน้าที่เป็นพลังเสริมที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ครบทุกมิติ ในขณะเดียวกัน คุณภาพผู้เรียนก็เป็นผลลัพธ์สุดท้ายของการพัฒนาโรงเรียนที่สะท้อนถึงความสำเร็จขององค์ประกอบอื่น ๆ ทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) ที่กำหนดองค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพไว้ 5 ด้าน คือ โครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนผู้เรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากร การบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ และผู้เรียน

ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ พบว่า องค์ประกอบทุกตัวมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ผู้วิจัยขออภิปรายดังนี้

คุณภาพผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.94) ลำดับที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณภาพผู้เรียนถือเป็นหัวใจหลักของการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากผู้เรียนที่มีคุณภาพย่อมสะท้อนถึงความสำเร็จของระบบการศึกษาโดยตรง เนื่องจากผู้เรียนคือเป้าหมายสูงสุด และเป็นดัชนีชี้วัดที่จับต้องได้ของความสำเร็จทางการศึกษา โรงเรียนที่สามารถสร้างผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และทักษะชีวิต ย่อมสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติเชษฐ์ อักษร (2554 อ้างถึงใน พงศกร โมงขุนทด, 2560) ที่ชี้ว่าผู้เรียนที่มีคุณภาพและบรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ย่อมนำไปสู่การเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2561) ที่ระบุว่าพัฒนาผู้เรียนให้เป็น “คนดี คนเก่ง และมีความสุข” เป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาไทย

การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ เป็นองค์ประกอบที่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93) ลำดับที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพช่วยกำหนดทิศทาง วางระบบ และบริหารทรัพยากรทั้งบุคลากร งบประมาณ และเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของทุกองค์ประกอบในโรงเรียน ตั้งแต่การพัฒนาครู การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ไปจนถึงการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

Hoy & Miskel (2008) ที่มองว่าโรงเรียนเป็นระบบสังคมที่ซับซ้อน การบริหารจัดการที่มีคุณภาพจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้ทุกระบบย่อยทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ หากการบริหารจัดการเป็นระบบและมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ก็จะช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียนและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรได้อย่างยั่งยืน

การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ เป็นองค์ประกอบที่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88) ลำดับที่ 3 ทั้งนี้อาจเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงโดยตรงกับคุณภาพผู้เรียน เพราะกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพจะนำไปสู่ผลลัพธ์ของผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของโรงเรียนคุณภาพ ทั้งนี้สอดคล้องกับ นิรัช เพชรพรรณ (2567) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคม

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.86) ลำดับที่ 4 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สะอาด ปลอดภัย และมีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมและจิตใจส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2545 อ้างถึงใน กุติสร่า จิตรชญาวนิช, 2563) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและรอบสถานศึกษามีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณลักษณะนิสัย เจตคติ และพฤติกรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะบทบาทของครูและเพื่อนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ กลมทิพย์ สำราญจักร และคณะ (2567) ที่กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ถือเป็นกุญแจสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะสภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกกับการเรียน และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ การมีห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พื้นที่ที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในภาพรวมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นองค์ประกอบที่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80) ลำดับที่ 5 แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญแต่เป็นลำดับสุดท้ายขององค์ประกอบนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสาร และการประสานงานกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเชิญชวนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมไม่เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งและเป็นระบบ อีกทั้งผู้ปกครองมองว่าหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนเป็นของโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว และผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพและหารายได้เพื่อเลี้ยงดูครอบครัวเป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ หากโรงเรียนสามารถพัฒนากลไกเชื่อมโยงความร่วมมือที่เป็นระบบพร้อมกับเผยแพร่ข่าวสารและเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การลงมือปฏิบัติ ตลอดจนการประเมินผล จะช่วยให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความผูกพันกับโรงเรียนมากขึ้น ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพผู้เรียนและความยั่งยืนของโรงเรียนคุณภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับ นิรัช เพชรพรรณ (2567) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยพลังของบุคลากรและภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาและการแก้ปัญหาของสถานศึกษา โดยชุมชนควรมีบทบาทตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล ซึ่งหากสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องจะช่วยเพิ่มพลังขับเคลื่อนทางสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ ศุภิพร พิงมี และคณะ (2564) ยังเน้นย้ำว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญที่ไม่อาจละเลยได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นความหวังของสังคมและเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทั้งทางด้านความรู้และสภาพจิตใจของผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยทำให้ได้ทราบองค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพโดยมีขั้นตอนในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษารายกรณี ใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ทำให้ได้องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณภาพผู้เรียน 2) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 5) การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ สามารถอธิบายได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ
ที่มา: จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาองค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ พบว่า องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณภาพผู้เรียน 2) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 5) การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ผลการประเมินองค์ประกอบทุกตัวมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน และองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาควรนำองค์ประกอบเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือสร้างเป็นเครื่องมือในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ

1.2 คุณภาพผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนเป็นอันดับแรก

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ
- 2.2 ควรศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการเป็นโรงเรียนคุณภาพ เพื่อนำองค์ประกอบที่ได้ มาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของการบริหารสถานศึกษาในแต่ละระดับ
- 2.3 ควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Chartered Financial Analyst: CFA) เพื่อหาค่าน้ำหนักจะสามารถแก้ไขจุดอ่อนของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

เอกสารอ้างอิง

- กลมทิพย์ สำราญจักร, พรทิพย์ เชี่ยวขำ, พัทธม ลอยเด่น, มลลิกา เมืองพระฝาง และณิรินทร์พัชร ปฐมพุทธิธรรม. (2567). การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ แนวทางสำคัญสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาประเทศญี่ปุ่น. *วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา*, 4(3), 54-65.
- กุลิสรา จิตธรรณวนิช. (2563). *การจัดการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แก้วใจ สีมาคม. (2567). ครูโรงเรียนบ้านขาม. *สัมภาษณ์*. 21 กรกฎาคม.
- ณัฐนิชา ดานะ. (2567). รองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลบ้านม่วง. *สัมภาษณ์*. 22 กรกฎาคม.
- แดนไพร สีมาคม. (2567). ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขาม. *สัมภาษณ์*. 21 กรกฎาคม.
- ทงศักดิ์ โพธิ์เกตุ. (2564). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนบ้านดอนแยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(1), 34-51.
- ไทยพีบีเอส. (2567). *ผลสอบ PISA 2022 เด็กไทยคะแนนต่ำสุดตั้งแต่เข้าร่วมการประเมิน*. สืบค้นจาก <https://www.thaibps.or.th/news>.
- นิภาพร คนเพียร. (2567). ครูโรงเรียนอนุบาลบ้านม่วง. *สัมภาษณ์*. 22 กรกฎาคม.
- นิรัช เพชรพรรณ, วลัณิกา ฉลากบาง และ อภิสิทธิ์ สมศรีสุข. (2566). การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพของชุมชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(10), 25-34.
- นิรัช เพชรพรรณ. (2567). *กลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนคุณภาพของชุมชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญส่ง งามอาจ, เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ และ คันธทรัพย์ ขมพูพาทย์. (2565). องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 16(46), 544-559.
- พงศกร โมงขุนทด. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- พรสุตา หล้าคำ และ เสาวณี สิริสุขศิลป์. (2566). โมเดลสมการโครงสร้างสมรรถนะของผู้บริหารในวิถิปกติใหม่ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 29(2), 164-179.
- สุสิทธิ์ พิงมี, อัญญา พานิช และ อภิชาติ เสนะนันท์. (2564). รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 9(36), 61-71.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *เกณฑ์การประเมินความพร้อม โรงเรียนคุณภาพ ตามนโยบาย “1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ” สำหรับผู้รับผิดชอบโครงการระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. สืบค้นจาก https://web.kalasin3.go.th/web/news_file/p79716692307.pdf.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *สภาพและปัจจัยการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อธิพงษ์ เพชรสุทธิ. (2566). รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 17(1), 264–283.
- อุษณีย์ สีแก้วตุ้. (2561). โมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- Hoy, W.K. & Miskel, C. G. (2008). *Educational administration: Theory, research, and Practice*. (8th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Sammons, P., Hillman, J., & Mortimore, P. (1995). *Key characteristics of effective schools. A review of school effectiveness research*. London: Institute of Education.
- Somprach, K., Prasertcharoensuk, T., & Tang, K.N. (2016). Factor affecting the effectiveness of Thai secondary world class standard school. *International Journal of Learning and Teaching*, 8(1), 20-29.
- UNESCO. (2020). *Education in a post-COVID world: Nine ideas for public action*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org>.
- World Population Review. (2024). *Education rankings by country 2024*. Retrieved from <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/education-rankings-by-country>.

